

शाळाभेटी आणि वर्गनिरीक्षणातून जिल्ह्याचे शैक्षणिक नियोजन

नंदुरबार जिल्ह्यामधील शिक्षण विभाग आणि जिल्हा शिक्षण प्रशिक्षण संस्थेसोबत ग्यानप्रकाश फाउंडेशन २०१६ सालापासून काम करत आहे. शैक्षणिक व्यवस्थेच्या उतरंडीमध्ये प्रत्येक स्तरावर काही विशिष्ट शैक्षणिक प्रक्रिया घडणे आवश्यक असते. त्यामध्ये शिक्षण परिषद, पालक परिषद, शाळा व्यवस्थापन समितीचे पुनर्गठन, मासिक बैठका, शैक्षणिक ग्रामसभा, केंद्र संसाधन समूह बैठका तसेच वर्गपातळीवर मूलनिहाय नियोजन आणि प्रत्येक मुलाचा पोर्टफोलिओ- म्हणजे वर्षभरात त्याने केलेल्या उपक्रमांची, अभ्यासाची एकत्र केलेली माहिती तयार करणे या गोष्टी होणे गरजेचे आहे. या सर्व प्रक्रियांचे प्रभावी नियोजन व अंमलबजावणी करता यावी म्हणून ग्यानप्रकाश फाउंडेशन शिक्षण व्यवस्थेच्या प्रत्येक स्तरातील व्यक्तींबरोबर समन्वय साधून हे काम करत आहे.

फेब्रुवारी - मार्च २०२३ या महिन्यांमध्ये जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था नंदुरबार आणि ग्यानप्रकाश फाउंडेशन यांच्या सहकार्याने एकत्रित शाळा भेटी करण्यात आल्या. या भेटीला ग्यानप्रकाश फाउंडेशनचे प्रतिनिधि, जिल्हा शिक्षण प्रशिक्षण संस्थेतील अध्यापक, प्राचार्य, शिक्षणाधिकारी हे सर्वजण एकत्र गेले होते. गेल्या शैक्षणिक वर्षामध्ये पालकपरिषद, शिक्षणपरिषद, मूलनिहाय नियोजन, मुलांचे पोर्टफोलिओ, शाळा व्यवस्थापन समितीच्या मासिक बैठका आणि त्यांचा शैक्षणिक सहभाग, अध्ययन निष्पत्ती, क्षमताधिष्ठित वर्गप्रक्रिया या प्रक्रिया सातत्याने राबवल्या गेल्या. वर्गपातळीवर आणि विद्यार्थी गुणवत्तेच्या दृष्टीकोनातून त्या किती परिणामकारक ठरल्या हे पाहाण्यासाठी तसेच पुढील शैक्षणिक वर्षाची दिशा ठरवण्याकरता निरीक्षण आणि अनुभव गोळा करण्यासाठी एकूण ३५ शाळांना भेटी देण्यात आल्या. या भेटींमध्ये शाळेमधील वातावरण, वर्गप्रक्रिया यांचे निरीक्षण करणे, विद्यार्थ्यांशी, शिक्षकांशी आणि पालकांशी संवाद साधणे, त्यांच्याबरोबर चर्चा करणे या गोष्टी झाल्या. तसेच मूलनिहाय नियोजन, विद्यार्थी पोर्टफोलिओ अशा निरीक्षण नोंदी पाहाण्यात आल्या. शिक्षकांच्या आणि पालकांच्या शंकांचे निरसन करत त्यांना यंत्रणेकडून कोणती मदत हवी आहे ते समजून घेतले. या भेटींमधून जी माहिती मिळाली तिच्या आधारावर, तसेच चर्चा व विश्लेषण करून सर्वाधिक गुणवत्तापूर्ण शाळेला “निपुण पंचतारांकित शाळा” म्हणून घोषित करण्यात आले. त्या शाळेतील शिक्षक व पालक यांना प्रोत्साहन मिळावे हा यामागचा हेतू होता. अशा निपुण पंचतारांकित शाळांची यशोगाथा लिहून ती जिल्हा स्तरापासून ते शाळेतील शिक्षकांपर्यंत पोचवण्यात आली आहे.

निपुण पंचतारांकित शाळेने व तिथल्या शिक्षकांनी राबवलेल्या प्रभावी प्रक्रियेची अंमलबजावणी आणि विद्यार्थ्यांना गुणवत्तापूर्ण शिक्षण देण्याचे तंत्र पुढील शैक्षणिक वर्षामध्ये जिल्ह्यासाठी आदर्श शाळेचे तंत्र म्हणून धरले जाईल. या निपुण पंचतारांकित शाळांमधील शिक्षकांच्या कार्याची यशोगाथा लिहून ती जिल्हास्तरावर प्रदर्शित करण्याचे ठरवले आहे. त्यामुळे जिल्ह्यातल्या इतर शिक्षकांना दिशा मिळू शकेल. तसेच त्यातील काही गोष्टी नवीन शैक्षणिक वर्षात जिल्हास्तरावर सार्वत्रिकपणे राबवल्या जातील.

शैक्षणिक प्रक्रिया प्रभावीपणे राबविण्यासाठी या शाळा भेटींच्या माध्यमातून शिक्षकांना सहकार्य व मार्गदर्शन मिळत आहे. त्यामुळे त्यांच्यात एक नवचैतन्य आलेले असून त्यांना काम करण्यासाठी नवीन दिशा आणि प्रोत्साहन मिळत असल्याचे दिसून येत आहे. पालकांसोबत चर्चा करताना शाळेच्या विकासात आणि मुलांच्या शैक्षणिक प्रक्रियेमध्ये त्यांचा कसा सहभाग होता आणि त्यामुळे मुलांच्या शिकण्यात कोणते बदल दिसून आले हे समजून घेतले जात आहे. त्यामुळे पालकांच्या प्रयत्नांना प्रोत्साहन मिळत आहे.

जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था आणि ग्यानप्रकाश फाउंडेशन यांनी एकमेकांच्या सहकार्याने पार पाडलेल्या शाळा भेटींमुळे शिक्षक आणि पालक यांना मदत होत असून त्यांच्या कामाला दिशा मिळत असल्याचे दिसून येते .

निपुण पंचतारांकित शाळा
जिल्हा पब्लिक प्राथमिक शाळा राजमोही लहान तालुका - अक्कलकुवा
केंद्र - वाग्नाविहीर जिल्हा- गंडुर्वार

आज दिनांक ३ मार्च २०२३ रोजी जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा राजमोही लहान केंद्र वाग्नाविहीर तालुका अक्कलकुवा या शाळेत भेट दिली. रंजक अरया रूपाने दिव्यगारी, विद्यार्थी केंद्रित अध्यापन आणि विद्यार्थ्यांच्या माध्यमातून शाळेचे व्यवस्थापन करणारी गुणवत्ता युक्त असणारी राजमोही लहान शाळा दिसून आली. इयत्ता पहिली ते पाचवी मध्ये एकूण ६९ विद्यार्थी पटावर असून ५९ विद्यार्थी उपस्थित होते. शाळेमध्ये श्री प्रतिगु गंगाराम देवरे व श्री पारुष मेनोदिन बगवान हे दोन शिक्षक कार्यरत असून या दोन्ही शिक्षकांचे शैक्षणिक कार्य उल्लेखनीय दिसून येते. शाळेमध्ये विद्यार्थी केंद्रित अध्यापन पद्धती , गटपद्धतीने स्वयंअध्ययन, अध्ययन निष्पत्ती आधारित अध्ययन अध्यापन मुलनिहाय नियोजन, शाळेमध्ये उपलब्ध सर्व विविध शैक्षणिक साहित्याच्या मदतीने स्वतः विद्यार्थी शिकत असल्याचे दिसून आले. शालेय परिसरात गुणवत्ता केंद्रित उपक्रमांचा सृजन वापर दिसून आला . विद्यार्थी स्काउटी शाळा सुरु झाल्यापासून तर सांफकाळ पर्यंत शाळेचे संपूर्ण व्यवस्थापन हाताळतात .शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांना वैविध्यपूर्ण अध्ययन अनुभव दिले जातात. शाळेमध्ये आजी - आजोबाची शाळा या माध्यमातून परंपरा ,संस्कार माध्यमातून पालकांशी नात जोडल्याचे दिसून येते . शाळेतील सर्वच उपस्थित विद्यार्थी मुलभूत साक्षरता व संख्याज्ञानाच्या पुढे असल्याचे गुणवत्ता पडताळणीमध्ये दिसून आले.

सदर शाळा निपुण पंचतारांकित शाळा म्हणून आलील वैशिष्ट्यामुळे म्हणता येईल.

1. शाळेचे रंजक रूप
2. पूर्ण व्यक्तिमत्वाची सुळगारे शिक्षण
3. परंपरा, संस्कार माध्यमातून पालकांशी जोडलेले नात
4. गुणवत्ता केंद्री उपक्रमांचा सृजन वापर
5. मुक्त गुणवत्ता पद्धतीचा अंगीकार

शिक्षक मित्रांचे गनगारासून अगिनंदन पुढील वाठवणीसाठी शुभेच्छा

निपुण विकासामिगुण पंचतारांकित शाळा
जिल्हा पब्लिक प्राथमिक शाळा राजमूर तालुका - गंडुर्वार
केंद्र - सुंदरदे जिल्हा- गंडुर्वार

भौतिक सुविधा उपलब्ध असणारी व अध्ययन व अध्यापन प्रक्रियेमध्ये गावातील शिक्षणप्रेमी या सहभाग असणारी गुणवत्तायुक्त राजपूर शाळा दिसून आली. या शाळेत इयत्ता पहिली ते चौथी चे एकूण ५४ विद्यार्थी पटावर व ८२ विद्यार्थी उपस्थित होते. १ शिक्षक आणि ३ शिक्षिका कार्यरत आहेत. श्रीमती रोहिणी बाबिकर , श्रीमती वैशाली दामू बिन्हाडे श्रीमती जयश्री गमनसिंग मावची , श्री विठ्ठल शंकर पाडवी यांचे शैक्षणिक कार्य उल्लेखनीय दिसून येते. सदर शाळेत भेटीच्या दरम्यान सर्व विद्यार्थी विविध शैक्षणिक साहित्य व भाषा व गणित पेटीतील साहित्याच्या मदतीने स्वतः शिकत असल्याचे दिसून आले. शाळेमध्ये लोकसहभाग व प्रामाण्यपण सहभागानुसार शाळेच्या सर्व भौतिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. गावातील संस्कृती व संस्कार यामध्ये शिक्षकांची भावनिक गुंतवणूक दिसून आली. गावातील शिक्षण प्रेमींचा अभ्यासगटाच्या माध्यमातून शालेय गुणवत्तेत सहभाग दिसून येतो . शिक्षकांचा पालक संपर्क आणि नियमित मासिक बैठकामध्ये शैक्षणिक आढावा घेऊन नियोजन केले जाते.

सदर शाळा निपुण विकासामिगुण पंचतारांकित शाळा म्हणून आलील वैशिष्ट्यामुळे म्हणता येईल.

1. गावकऱ्यांना गुणवत्ता पुर्तीचे यत्न देणारे शिक्षक.
2. गावातील शिक्षण प्रेमींचा शालेय गुणवत्तेत सहभाग.
3. गावातील संस्कृती व संस्कार यामध्ये शिक्षकांची भावनिक गुणवत्तेत दिसून आली
4. अध्ययन व अध्यापन प्रक्रियेमध्ये पालक सहभाग (अभ्यासगट)
5. गावकऱ्यांची शाळेच्या प्रती संवेदनशीलता.

शिक्षक मित्रांचे गनगारासून अगिनंदन पुढील वाठवणीसाठी शुभेच्छा